

ereje, hogy a külső megnyilvánulásokat lelki rugókra vezesse vissza, legtöbbször megelégszik a tények pusztá tudomásulvételével, s elsiklik a föltületen, nem veszi észre, ennek a — épen származása miatt — gátlásokkal terhelt egyénnek vivódásait. A tanulmány beosztását sem nevezhetjük szerencsésnek: alig tud többet adni, mint amit címe mond, Palágyi életét és művei felsorolását. Így a mű két egymással semmi szerves összefüggésben nem lévő félre esik: megismerjük Palágyi életét, és néhány jellemző mondat fényében munkásságát, majd munkáit ismét sorra veszi a szerző, most már részletes ismertetés céljából — sajnos, alig megy az ismertetésnél mélyebbre. Az olyan érzékeny lelkű, a világ külső érintéseire azonnal és fokozottan reagáló írónál, mint Palágyi, célszerűbb lett volna költői kifejlődését emberi sors történetével egybekapcsolni. Ami mégis tetszett nekünk, az az a fogás volt, hogy Sporer Palágyit plain aire-be állítva, meghúzza a vonalakat közte és kora költői között, s ezáltal sokszor újszerű képet rajzol az Adyt közvetlenül megelőző liberális-zsidó irodalomnak gyakran görcsös formakereséséről. Találón jelöli meg helyét Vajda mellett, de azt az állítását — melyet dolgozata végén, bár burkoltan, de maga is megtagad — hogy Palágyi Ady elődje volt a magyar költészetben, semmiképen sem fogadhatjuk el. Palágyi szociális forradalmár volt, de stílus, felfogás és világnézet szempontjából az Arany-hagyományokon állt, Ady ellenben irodalmi forradalmár, aki eltaszítva maga alól a hagyományos talajt, új ösvényeket taposott ki mind forma, mind felfogás, mind pedig világnézet szempontjából. Sporer nem vette észre, hogy ami kettőjükénél közös: az elégedetlen, keserű hang, különböző forrásokból táplálkozik — Palágyinál a magát alacsonyabbrendűnek érző ember hasztalan magasbavágyásából, Adynál pedig az önkínzás megdöbbentő gyönyörűségéből.

BERCZIK ÁRPÁD.

6. Lovrich Gizella: *A tárca a magyar irodalomban*, Budapest, szerző kiadása, 1937. 63 l. 8-r.

Nem túlnagy igényű, mindazonáltal érdekes összeállításban vázolja Lovrich a tárca, a vonal alatti eszmefuttatás, novella történetét irodalmunkban. Alig van műfaj, melynek határai tágabbak, elmosódottabbak, mint épen a tárcaé. Lovrich Gizella is megkísérelte a műfaj definícióját, s egész sereg külföldi — főleg francia — meghatározásból kiindulva halad a kitűzött cél felé. De ha végigolvassuk a kis munkát, meglepődve vesszük észre, hogy a szerző a tárca szabatos, pontos meghatározásával adós maradt. Magát a műfajt a franciáktól származtatja — túlságosan ragaszkodik a tárca ama külső megjelenési formájához, hogy az ujságokban vonal alatt látja meg a napvilágot — s így elkerüli a figyelmét, hogy Német-, Francia- s Angolországban már a XVI. századtól kezdve nagy számban jelentek meg röpviek, melyek aktuális kérdéseket színes stílussal, erősen szubjektíven tárgyaltak, s azok jellemvonásai azonosak a tárca meghatározó jegyeivel. Így elég késői keltezéssel a francia Jules Janin-ben, a Dickenst megelőző Sterne Lörcinben és Heineben látja a tárca atyját. Végigmegy a magyar úttörőkön: Frankenburg Adolfin, Nagy Ignácon és Kovács Pálon s bemutatja, miképen fejlődött a magyar tárca külföldi források felhasználásával. Ugyanakkor

azonban elfelejti bemutatni, ami az úttörőknél valóban magyar: bizonyos nyers szókimondás, eddig szokatlan reális hang. Bemutatja a csevegés főképviselőit a mult század közepe táján s hosszasan foglal kozik a tárca rajz első művészi, öntudatos munkásával: Tóth Bélával. A további út Rákosi Viktoron és Benedek Eleken át vezet Mikszáth Kálmánhoz. A szerző rávilágít, miképen alakul át a nagy mesélő kezében a korábbi tárca életképpé és miképen szélesül jellemrajzzá. Majd Kóbör Tamáson keresztül vezeti az utat Herczeg Ferenchez. Ő adta meg a tárca mai formáját: rajzok a társadalomból drámaisággal bonyolítva, szokatlan, meglepő befejezéssel.

A szerző ügyes a mozzanatok egymás mellé szövésében, de arra már nincs ereje, hogy az analizist szintézissé mélyítse, s megmutassa az egymástól független írókat összekötő belső szálakat. Így munkája széteső, mozaikszerű. Hangja kellemes, csevegő, szinte tárca szerű, de ez hibája is: a felületen úszik, s nincs ereje az igazi értékekért a mélybe lebukni. Szolgáljon mentségére, hogy tárgyának egy szemszögből való összefoglalása nehéz, mert maga a műfaj rendkívül szubjektív lévén, újra és újra éledett az egyes írók tollán.

BERCZIK ÁRPÁD.

✓  
 Rossz bekötés!  
 202-203. l.  
 hiányzik!  
 206-207. l.  
 is hiányzik!  
 210-211. l. is!